
Xavier Campillo, Geografia i literatura a l'Alt Pirineu Català. Estudi General de Lleida, 1992 / Joan Obiols, Marrades. Edicions Garsineu. Tremp, 1992/ Pep Coll, Muntanyes maleïdes. Editorial Empúries. Barcelona, 1993 / Albert Villaró, La selva moral. Edicions de La Magrana, Barcelona, 1993.

Les successives campanades que la novel·la de Maria Barbal, Càmfora, ha protagonitzat darrerament en forma de premis (de la "Crítica Serra d'Or" i de la "Crítica" a l'Estat Espanyol) evidencien una doble realitat que és oportú, em penso, d'accentuar. La primera apuntala Maria Barbal com una veu sòlida i segura dins del panorama actual de la narrativa catalana i demostra, d'altra banda, que no fou cap casualitat l'esclat prodigiós de Pedra de tartera (1985), de la qual, dit sia passada, s'acaba de publicar la vintena edició. La segona realitat que voldria remarcar s'adreça a l'envigoriment i la consolidació d'un dels corrents més fluids de la narrativa catalana d'ara mateix que algun sector crític, amb massa displicència, ha titllat pejorativament de nou ruralisme.

L'objectiu, però, d'aquest paper no és entrar en cap batussa dialèctica sobre el tema, entre altres raons perquè ja vaig dir allò que em semblava en una reflexió més llarga i pausada, Geografies mítiques, publicada a un dels darrers lliuraments de "Lletra de Canvi" (n. 31-32, 1990). I em penso que, d'una manera general, el panorama no ha canviat gaire, en tot cas s'ha enriquit notòriament. Per un costat amb dues novel·les de pes (Càmfora, de Maria Barbal i La galeria de les estàtues, de Jesús Moncada), per un altre amb l'aportació en forma d'estudi que hi ha fet Xavier Campillo a Geografia i literatura a l'Alt Pirineu Català i, finalment, per la continuïtat del treball de noms coneguts com ara Pep Coll (Què farem, què direm i Muntanyes maleïdes) i la coda d'altres noms que no ho són tant, de coneguts, com Joan Obiols (Marrades) o Albert Villaró

(La selva moral).

UN ESTUDI GEOGRAFIC I LITERARI

Geografia i literatura a l'Alt Pirineu Català respon a un treball de recerca presentat en forma de tesina, el 1988, al Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona. El seu autor, Xavier Campillo, és un geògraf que ha treballat en programes per al desenvolupament de les zones de muntanya i ha centrat l'objectiu del seu estudi en el seguiment, dins de la narrativa de ficció, dels canvis produïts en la societat tradicional pirinenca i, sobretot, en l'impacte de la crisi contemporània i el progressiu despoblament d'aquestes contrades accentuat a partir de mitjan segle. A través de quaranta-cinc títols i d'una dotzena curta d'autors (entre els quals es troben Josep Albanell, Maria Barbal, Josep Espunyes, Antoni Morell, Pep Coll i Lluís Racionero) Xavier Campillo passa revista a quatre aspectes cabdals d'aquesta realitat alhora geogràfica i literària: a) La visió que ha deixat la literatura de la societat tradicional pirinenca; b) La percepció, causes i dinàmica de la crisi; c) L'estructuració subjectiva del món viscut i d) La reinterpretació mítica de la societat de muntanya. Es tracta, en síntesi, d'un treball de recerca de geografia humana que pot accentuar els aspectes dramàtics de la crisi i el despoblament perquè, al costat mateix de les dades estadístiques, ha comptat amb el testimoni literari d'unes experiències que han subjectivat, i sovint mitificat, els contorns més cantelluts del problema.

MITE, MAGIA I REALITAT

Marrades, la segona tramesa de Joan Obiols, és un volum si més no curiós i original que continua l'essencialitat muntanyenca manifestada al seu primer recull, Esvorancs (1987). Justament, l'autor es val d'un personatge del primer llibre i el fa itinerar, entre 1989 i 1991, per les valls i contrades de les sis comarques del Pirineu: de la Cerdanya fins al Pallars Jussà passant per l'Alt Urgell, el Pallars Sobirà, la Vall d'Aran i l'Alta Ribagorça. Es un viatge

acurat i parsimoniós, que es detura a cada poblet i que esdevé testimoni nostàlgic d'un món i d'una societat que ja no existeixen. Així queda ben assenyalat en el pròleg: En el meu viatge hauria volgut trobar tots els pobles plens de gent, però ja no hi he arribat a temps, i n'he trobat molts de cansats i envellits, i molts de morts o en els últims moments de la seva agonia. Vist en una ullada de conjunt, Marrades és un tot miscel·lànic que barreja les descripcions amb nombroses històries locals, retrats pintorescs i testimonis que semblen més antropològics que no pas estrictament literaris. Des d'aquesta perspectiva, recordo Esvorancs com un recull més net i contundent, sense els senyals d'aquest aiguabarreig que, massa sovint, es giren contra la bondat d'un llibre que resulta, a estones, deliciós.

En una coordenada no massa allunyada a la de Marrades, però sempre gronxat per la cançó del mite i de la llegenda, Pep Coll presenta el seu darrer treball Muntanyes maleïdes: un llarg itinerari per la narrativa popular del Pirineu i en la mateixa corda del recull pallarès Quan Judes era fadrí i sa mare festejava (1986). La diferència més important rau, en tot cas, en el farciment erudit que Pep Coll empra per acomboiar aquest nou llegendari. En el recull anterior, l'autor es servia d'un capellà mitjancer que presentava i comentava les diferents històries. Ara és el mateix autor que viatja per la pell i les valls de les muntanyes maleïdes per fer-ne una recollida de llegendes. En presenta més de cent-cinquanta que agrupa en vint-i-quatre apartats temàtics, cadascun dels quals es vesteix amb el corresponent pòrtic de presentació. El farcit, en aquest cas, em sembla de més qualitat que no pas el gall o, dit d'una altra manera, la ingenuïtat del llegendari es contrapunta eficaçment amb els comentaris que l'estudien, l'estructuren i el sistematitzen.

UNA SELVA MORAL I DIVERTIDA

Malgrat tot, la novetat més engrescada, foteta, amena i divertida del darrer tombant del nou ruralisme l'ofereix la vintena de contes d'Albert

Villaró a La selva moral. Una selva pirinenca i de moral distreta que podria esdevenir un remei d'eficàcia per guarir l'epidèmia de manca de lectors que darrerament ens amoïna. Tot i això, es tracta d'un llibre irregular que hauria fet bé d'estalviar-nos alguns dels contes que proposa. A canvi, però, en dóna uns quants que són autèntiques gemmes. A parer meu, la gràcia de la seva literatura neix de la capacitat d'Albert Villaró d'assumir i assajar dues de les tradicions més notables de la narrativa catalana d'aquest segle. Per un costat, la flaca de la falsa erudició i el capgirament de la història remeten a una literatura d'estirp perutxiana. De l'altre, conrea un humor que no s'allunya de la línia que va del Grup de Sabadell fins a Quim Monzó passant pel mestratge impagable de Pere Calders. El lector, amb la rialla sempre a punt, s'assabenta de la veritable història del negre de Banyoles i de l'existència de l'Auelles, l'elefant que, amb les seves llonganisses, alimentà un parell de generacions d'un poblet del Pirineu. També assiteix a la gesta d'"El Niño de la Pleta" que primer fou pastor i després torero de la quadrilla de Manolete. I pot il·lustrar-se, de torna, amb el joc d'estratègies ponentines de la botifarra, joc en el qual era expert l'Arnaldó Sastre (1845-1909), autor de Vindicació il·lustrada de la Manilla, de la mà d'un dels seus mestres. En morir sobtadament, l'Arnaldó deixà inacabats uns estudis fonamentals sobre l'origen i l'evolució de la manilla que, sense èxit, va mirar de continuar i enllestir Eugeni d'Ors.

Quatre títols, doncs, que enriqueixen notablement un dels corrents de més èxit, de públic i de crítica, de la narrativa catalana d'ara mateix. Quatre títols de jeia i tarannà diferents que ens acosten al nus d'aquest nou ruralisme des d'una pluralitat d'òptiques, estils i capteniments.

Isidor Cònsul

FAX D'ISIDOR CONSUL A DAVID CASTILLO. DIARI "AVUI" 265.82.51 / 265.82.917

NOMBRE DE PAGINES: 5, SI COMPTEM AQUESTA

NOTA: David, el proper article serà el de l'antologia "renovadora" del duet Roig-Lloveras.